

Jakelussa mainitut

Tuloksellisuustarkastuskertomus 227/2011 Energia- ja ilmastoteknologian tukeminen

Jälkiseurantaraportti

Valtiontalouden tarkastusvirasto on tehnyt jälkiseurannan viitekohdassa mainitusta tarkastuksesta.

Jälkiseurantaraportissa selvitetään, mihin toimenpiteisiin tarkastuskertomuksessa esitettyjen kannanottojen johdosta on ryhdytty. Raportin tietoja hyödynnetään viraston tarkastustoiminnan suunnittelussa sekä laadittaessa tarkastusviraston vuosikertomusta eduskunnalle.

1 Jälkiseurannan toteutus

Jälkiseurannassa seurattavia asioita olivat:

- Ovatko työ- ja elinkeinoministeriö ja Tekes tehneet kustannus-vaikutusarviointia koskien tarkastetuilla viidellä ilmasto- ja energiaohjelmalla saavutettuja kaupallisia tuloksia ja ilmasto- ja energiapoliittisia vaikutuksia?
- Onko työ- ja elinkeinoministeriö selkeyttänyt talousarvioiden perusteluita koskien ilmasto- ja energiatavoitteita ja eriyttänyt ilmasto- ja energiatavoitteet omiksi tavoitealueiksi muusta ympäristörahoituksesta?
- Onko ministeriö kehittänyt ja konkretisoinut tulosohejaustaan Tekesin tulossopimuksissa koskien energia- ja ilmastopoliittisia tavoitteita, jotta määrärahoilla aikaansaatu tulosten seuranta paranisi?
- Onko ministeriö valvonut, että Tekesin tukien myöntämistä koskevia tukiehtoja täsmennetään siten, että tukihakkeille asetetaan myös kaupallisia sekä energia- ja ilmastopoliittisia tavoitteita?
- Onko Tekes parantanut tukihakemuksissa esitettyjen tavoitelukujen arviointimenettelyjä, jotta esitetyt tavoiteluvut liikevaihdolle, viennille ja työpaikoille olisivat aikaisempaa realistisempia?
- Onko Tekes muuttanut tukiehtojaan siten, että tukihakemuksessa tuen myöntämisen perusteeksi esitettyjä tavoitteita ja niiden toteutumista seurataan tuen maksamispäätösten yhteydessä?
- Onko Tekes tehostanut jälkiseurantaansa tekemällä sen esimerkiksi viisi vuotta projektin loppuraportissa esitetyn markkinoilletulovuoden jälkeen ja parantamalla jälkiseurantalomakettaan ympäristövaikutusten suhteen?
- Onko Tekes lisännyt tukiprojektien paikallisvalvontaa?
- Onko Tekes lisännyt tukiohjeisiinsa maininnan Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastusoikeudesta tuen saajaan nähden?

Jälkiseuranta toteutettiin suunnitelman mukaisesti asiakirjoihin tutustumalla ja kirjallisilla selvityksillä, jotka pyydettiin työ- ja elinkeinoministeriöltä ja Innovaatorahoituskeskus Tekesiltä. Tekes yhtyi selvityksessään ministeriön selvitykseen. Lisäksi Tekes ilmoitti pyrkivänsä jatkuvasti kehittämään toimintaansa sekä käyvänsä mielellään vuoropuhelua tarkastusviraston kanssa toimintansa kehittämistarpeista. Tekesiltä saatiin vielä tarkennuksia ensin toimitettuun Tekesin selvitykseen.

2 Jälkiseurannan havainnot

Kustannus-vaikutusarvioinnit

Tarkastuksen mukaan Tekesin ohjelmat (Puuenergia, Climtech, Climbus, Densy-Distributed Energy Systems, Biorefine) olivat sinänsä luoneet edellytyksiä ilmasto- ja energiapoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi, mutta Tekesin tuki ilmasto- ja energiahankkeisiin ei ollut merkittävästi edistänyt ilmasto- ja energiapoliittisten tavoitteiden toteutumista. Ohjelmien tavoitteet olivat yleisiä, kuten verkottuminen ja liiketoimintojen uusien fokusalueiden selvittäminen. Ohjelmille ei ollut juurikaan asetettu euromääräisiä, kaupallisia tulostavoitteita, kun taas yksittäisille yritysprojekteille kaupalliset tavoitteet oli asetettu. Seuranta oli kuitenkin kapeutunut paljolti laadullisiin tavoitteisiin. Ohjelmille ja hankkeille ei ollut myöskään asetettu selviä, mitattavia ilmasto- ja energiapoliittisia tavoitteita. Tarkastuksessa katsottiin, että Tekesin ja ohjaavan ministeriön tulisi pyrkiä tekemään kustannus-vaikutusarviointia siitä, millaiset tuettujen ilmasto- ja energiaohjelmien saavutetut tulokset ovat suhteessa panostuksiin nähden, jotta voidaan tehdä vertailua eri ilmastopoliittisten keinojen välillä. Tekesin tukemiin ilmasto- ja energiaohjelmiin osallistuneiden yrityshankkeiden tulokset olivat tarkastuksessa suoritetun yrityskyselyn perusteella jääneet hyvin kauaksi verrattuina projekteille hakemusvaiheessa asetettuihin kaupallisiin ja työpaikkatulostavoitteisiin.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa selvityksessään, että Tekesillä on rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa innovaatioiden käyttöön ottoon. Tekesin tukemien ohjelmien ja niiden sisältämien hankkeiden vaikutusta energia- ja ilmastopoliittisten tavoitteiden toteutumiseen ei ole arvioitu kustannus-vaikutusarvioinneilla. Tulosoajauksessa Tekesille asetettujen tavoitteiden toteutumista seurataan Tekesin asiakasyritysten liikevaihdon ja viennin kasvulla sekä vuosittain teetettävillä ulkopuolisilla vaikutusarvioinneilla (esimerkiksi *The Impact of Tekes Activities on Wellbeing and Environment 308/2014*). Lisäksi Tekesin vaikuttavuusarviointia kehitetään jatkuvasti. Tekes yhtiä ministeriön lausuntoon.

Tekesin teettämässä selvityksessä (308/2014) analysoitiin aikajaksolta 2006–2015 seitsemää ympäristöön liittyvää ohjelmaa (BioRefine, Polttokennot, Toiminnalliset materiaalit, Groove, Kestävä yhdyskunta, Symbio ja Vesi) sekä kahta hyvinvointiin kohdistunutta ohjelmaa (Innovaatiot sosiaali- ja terveyspalveluissa, Pharma). Selvityksen tulosten mukaan Tekes on onnistunut tavoitteessaan edistää hyvinvointia ja ympäristön tilaa. Selvitys osoittaa, että Tekesin rahoittamat yritykset ovat lisänneet omia investointejaan innovaatiotoimintaan: yritysten markkinoille lanseeraamien uusien innovaatioiden määrä on kasvanut, mikä on lisännyt yritysten liikevaihdon kasvua. Selvityksen mukaan Tekesin rahoittamilla projekteilla on ollut myös laajamittaiset yhteiskunnalliset vaikutukset. Rahoitus on vaikuttanut merkittävästi muun muassa osaamistason, kansainvälisen innovaatiotoiminnan ja yrittäjyyden kasvuun. Selvityksen mukaan Tekesin rahoitus on tuottanut 1,7-kertaiset ulkoisvaikutukset verkostoitumisen ja yhteistyön kasvun kautta. Ohjelmien tavoitteita koskevasta analyysistä kävi ilmi, että yhtä lukuun ottamatta (Innovaatiot sosiaali- ja terveyspalveluissa) ohjelmille ei ole asetettu eksplisiittisiä ympäristöön tai hyvinvointiin liittyviä tavoitteita.

Tekes viittaa lisäselvityksessään Tekesin teettämään tuoreeseen arviointiin *Innovation in Natural Resources; Evaluation of Tekes' Programmes on Natural Resources, Report 2/2015*. Raportissa on arvioitu kolmea Tekesin ohjelmaa, joista kaksi (Puuenergia ja Biorefine) olivat mukana tarkastusviraston tarkastuksessa. Puuenergia-ohjelmasta arviointi toteaa, että ohjelma loi edellytykset bioenergian ja metsähakkeen käytön kasvulle Suomessa kehittämällä kustannustehokkaita ja luotettavia teknologioita ja konsepteja metsähakkeen hankintaan ja käsittelyyn. Ohjelmalla oli merkittävä rooli suuren mittakaavan puuenergian käytön mahdollisuuksien osoittajana sekä Suomessa että globaalisti, ja se herätti paljon kansainvälistä mielenkiintoa. Ohjelma onnistui tki-tulosten nopeassa käyttöönotossa ja kaupallistamisessa sekä kotimarkkinoilla että kansainvälisesti. Tehdyt bioenergiainvestoinnit mahdollistivat kehitettyjen teknologioiden ja konseptien demonstroinnin ja toivat arvoketjun toimijoita tehokkaasti yhteen yhteisten haasteiden ratkaisemiseksi. Tekesin mukaan Puuenergia-ohjelman (1999–2003) alus-

ta metsäbiomassan käyttö on vuoteen 2014 mennessä kasvanut noin kaksitoistakertaiseksi. Tekes viittaa työ- ja elinkeinoministeriön Bioenergia 2020-raporttiin, jonka perusteella Tekes arvioi metsäbiomassan työllisyysvaikutuksiksi 2800–3700 henkeä vuonna 2014. Nämä uudet työpaikat ovat syntyneet lähinnä pieneköihin tai uusiin puun korjuu- ja kuljetusyrityksiin sekä lämpökeskuksiin. Lisäksi työpaikkoja on syntynyt laitetoimittajille. Tekesin mukaan Puuenergia-ohjelma loi edellytykset metsäbiomassan ja bioenergian käytön kasvulle, mutta ei ollut ainoa vaikuttaja.

Tekesin raportin (2/2015) mukaan Biorefine-ohjelman ajoitus ja tavoitteet vastasivat erinomaisesti liikenteen biopolttoainemarkkinan kasvuun sekä Suomessa että kansainvälisesti. Ohjelman tuloksena syntyi sekä uusia biojalostamokonsepteja että biopolttoainetuotteita markkinoille. Demonstroinnilla oli ohjelmassa merkittävä rooli, mikä selittää osaltaan onnistumisia innovaatioiden markkinoille viennissä. Osaaminen tulokset näkyvät ja vaikuttavat Tekesin mukaan jo nyt muun muassa ST1:n, Nesteen ja UPM:n liikenteen biopolttoainetuotannossa ja -investoinneissa sekä niiden jakelu- ja käyttöteknikassa. ST1 tuottaa biopohjaista etanolia noin 5000 toe (öljyekvivalenttitonni), ja ensi vuonna käynnistyy Kajaaniin noin 6000 toe lisätuotantoa. UPM:n Biovernon (puusta saatava biodiesel-tuotemerkki) tuotanto alkoi vuoden 2015 alusta tuottaen 100 000 toe ja Nesteen NExBTL (palmuöljy- ja ruokateollisuuden jäterasvapohjainen tuote) tuotanto Suomessa on 400 000 toe ja ulkomailta 2 000 000 toe.

Jälkiseurannan perusteella voidaan todeta, että kattavaa kustannus-hyötyanalyysiä tarkastuksen kohteena olleiden viiden ohjelman sisältämien yrityshankkeiden osalta ei ole tehty. Tekes on kuitenkin hankkinut tietoja joidenkin ohjelmien ilmastopoliittisista vaikutuksista ja osin myös hankkeiden kaupallisista tuloksista.

Taluarvioiden perusteluiden selkeyttäminen

Tarkastuksessa todettiin, että talousarvioesitysten määrärahaperustelujen selvitysosissa ilmoitetut tulostavoitteet Tekesin innovaatiotoiminnalle ja erityisesti energia- ja ilmastohankkeille puuttuivat, sillä vaikuttavuustavoitteeksi ilmoitettu tuen määrä ei voi olla tavoite. Tavoitteena tulisi olla esimerkiksi kaupallisesti ja teknisesti onnistuneiden energia- ja ilmastoinnovaatioiden määrä ja näistä hankkeista syntyvä liikevaihto.

Ministeriön mukaan elinkeino- ja innovaatio-osaston vuoden 2015 talousarvion lukuperusteluissa yhtenä tavoitteena on ”Uutta liiketoimintaa syntyy Suomen vahvuusalueille, erityisesti bio- ja luonnonvaratalouteen ja ympäristöalalle”. Talousarviossa on tarkemmin määritelty Tekesin roolin mukainen tavoite hallinnonalan tavoitteen toteutuksessa. Tältä osin voi todeta vuoden 2015 talousarvion perusteluiden hieman selkiytyneen.

Jälkiseurannassa havaittiin, että valtion talousarviossa vuodelle 2015 Innovaatorahoituskeskus Tekesille asetettiin tulostavoitteeksi vaikuttavuuden osalta muun muassa, että cleantechin osuus Tekesin rahoituksesta olisi 33 %. Lisäksi tavoitteeksi asetettiin, että kansallisia energia- ja ympäristötavoitteita suoraan edistävien innovaatioiden määrä olisi 520. Talousarvioesityksessä vuodelle 2016 työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan yhteiskunnalliseksi vaikuttavuustavoitteeksi on asetettu muun muassa, että energiaomavaraisuus kasvaa ja siirrytään kustannustehokkaasti hiilettömään, puhtaaseen ja uusiutuvaan energiaan sekä että 2020 ilmastotavoitteet on saavutettu vaalikauden aikana. Jälkiseurannan perusteella voidaan havaita, että edellä mainitut tarkempia energia- ja ilmastopoliittisia tavoitteita ei enää esitetä vuoden 2016 talousarvioesityksessä, vaan ne on siirretty Tekesin tulossopimuksiin.

Tulosohjauksen kehittäminen

Tarkastuksessa havaittiin, että sekä kansainväliset että kansalliset energia- ja ilmastopoliittiset tavoitteet näkyivät vuosien 2001–2011 tulossopimuksissa varsin yleisluontoisina, konkretisoimattomina tavoitteina, mikä heijastuu myös määrärahoilla aikaansaatuisten tulosten seurantaan. Tämä seikka on yleisemminkin nähty tulosohjauksen ongelmaksiksi.

Ministeriö lausuu, että Tekesin tulostavoitteita uudistettiin vuonna 2013 siten, että konkreettiseksi tavoitemittariksi asetettiin kansallisia energia- ja ympäristötavoitteita suoraan edistävien innovaatioiden määrää. Tämä mittari on myös voimassa olevassa tulossopimuksessa.

Jälkiseurannan perusteella voidaan todeta, että Tekesiä koskeva tulosohjaus on tarkentunut energia- ja ilmastopoliittisten tavoitteiden osalta esimerkiksi siten, että TEM-konsernin toimijat kohdistavat kasvua vauhdittavia toimenpiteitä strategisesti tärkeille aloille, kuten biotalouteen ja cleantechiin. Tulossopimuksessa (2015–2018) asetetaan tavoitteeksi, että cleantechin osuus Tekesin tuista on 33 % sekä kansallisia energia- ja ympäristötavoitteita suoraan edistävien innovaatioiden määrä on 520.

Kaupallisten ja energia- ja ilmastopoliittisten tavoitteiden saavuttamisen huomioon ottaminen tukiehdoissa

Tekesin tukemiin ilmasto- ja energiaohjelmiin osallistuneiden yrityshankkeiden tulokset olivat tarkastuksessa tehdyn yrityskyselyn perusteella jääneet hyvin kauaksi verrattuina projekteille hakemusvaiheessa asetettuihin kaupallisiin ja työpaikkatulostavoitteisiin. Tarkastuksen mukaan hakemuksissa esitetyt tavoiteluvut liikevaihdolle, viennille ja työpaikoille olivat epärealistisia. Tarkastuksen perusteella esitettiin, että Tekesin tukien myöntämistä koskevia tukiehtoja täsmennettäisiin siten, että tuen myöntämisen perusteeksi esitettyjen kaupallisten ja energia- ja ilmastopoliittisten tavoitteiden toteutumista seurataan. Tarkastuksessa todettiin, että kun valtio myöntää tukea tiettyyn toimintaan, se pyrkii tiettyihin tuloksiin ja että tämä huomioiden tulisi harkita tukiehtojen muuttamista siten, että tukia voidaan myös periä takaisin, jos hankkeille asetettuja - tuen saamiseksi esitettyjä - tavoitteita ei saavuteta.

Ministeriö toteaa, että Tekesin rooli julkisena tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan riskirahoittajana on tukea sellaisia hankkeita - myös energia- ja ilmastoteknologian alalla – joiden onnistumiseen sisältyy merkittäviä riskejä. Tekes ei kilpaile matalan riskin hankkeiden rahoituksesta pankkien kanssa, vaan korjaa markkinapuutetta tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan riskirahoittajana. Tekesille on vuoden 2012 tulossopimuksesta lähtien asetettu tavoitteeksi lisätä rahoituksen riskinottoa sekä suunnata tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan rahoitus aiempaa vahvemmin suurempia kehityshyppäyksiä ja radikaalia innovaatioita tavoitteleviin hankkeisiin. Jos tavoite toteutuu, ministeriön mielestä aiempaa suurempi osa Tekesin rahoittamista hankkeista epäonnistuu teknisesti tai taloudellisesti. Tuloksena syntyy myös merkittäviä innovaatioita ja sitä kautta liiketaloudellisesti suurempia voittoja. Ministeriön mukaan epäonnistuminen ei ole syy periä tukea takaisin.

Tekes lausuu selvityksessään, että Tekes seuraa jälkiraportoinnin kautta asiakkaiden hakemus- ja lopuraporttivaiheessa ilmoittamien liikevaihto-, vienti- ja työpaikka-arvioiden toteutumista. Asiakkaan hakemusvaiheessa ilmoittamia tavoitteita korjataan tukipäätöksen valmistelun yhteydessä Tekesin näkemyksellä. Tekesin käsityksen mukaan hakemusvaiheen liikevaihto-, vienti- ja työpaikkatavoitteet vastaavat hyvin onnistuneiden hankkeiden toteutumia. Tekesin mukaan hakemusvaiheen tavoitelukuja tarkasteltaessa pitää ottaa huomioon se, että kyse on liikevaihto- vienti- ja työpaikkapotentiaalista, joka realisoituu vain, jos kaikki projektit onnistuvat suunnitellusti. Tekesin tehtävänä julkisena tuenmyöntäjänä on aina täydentää markkinaehtoista rahoitusta. Tämä tarkoittaa sitä, että Tekesin tukemien projekteihin sisältyy aina suurempi riski kuin yksityisellä rahoituksella toteutettuihin hankkeisiin. Tekesin mukaan vastapainona Tekesin tuella tavoitellaan aina suurempaa liiketoimintapotentiaalia kuin puhtaasti yksityisellä rahoituksella. Menettelyllä varmistetaan Tekesin mielestä mahdollisuus hyvin suuriin menestystarinoihin, jotka jäisivät toteutumatta, jos niiden rahoitus perustuisi vain yksityisen rahoitukseen. Tekesin mielestä tukipäätöksissä käytettyä menettelyä liiketoimintapotentiaalain kuvaamiseksi ei ole tarpeen muuttaa. Esitetyt luvut antavat hyvän kuvan liiketoimintapotentiaalista tukipäätösten ja projektien seurannan perustaksi.

Tekes toteaa selvityksessään, että Tekesin yleisten ehtojen mukaan yrityksen on keskeytettävä projekti, mikäli projektin aikana ilmenee, ettei asetettuja tavoitteita voida saavuttaa. Tekesin yritysten tutkimus- ja kehityshankkeiden rahoituksen yleisten ehtojen mukaan Tekesillä on oikeus määrätä rahoit-

tuksen maksaminen lopetettavaksi sekä jo maksettu rahoitus tai sen osa takaisin perittäväksi muun muassa, jos tuen saaja on lopettanut tuen kohteena olevan projektin, supistanut tai muuttanut sitä olennaisesti tai luovuttanut sen toiselle tai tukea ei ole käytetty tukipäätöksen mukaisesti.

Jälkiseurannan perusteella voidaan todeta, että Tekes ei ole muuttanut tukihakemuksissa tuen saamiseksi esitettyjen hankkeiden kaupallisten tavoitelukujen arviointimenettelyään. Seurantavastuu hankkeiden maksatusvaiheen tavoiteseurannan osalta kuuluu Tekesin omien ehtojen mukaan Tekesille. Jälkiseurannan mukaan Tekesin tulee edelleen kiinnittää huomiota tukihankkeiden tavoitteiden toteutumisen seurantaan. Tekesin projektinhallintajärjestelmä antaa tämänkaltaiseen seurantaan mahdollisuudet.

Tukihankkeiden jälkiseuranta, ajankohta ja menettelyt

Tarkastuksessa todettiin, että Tekes tekee jälkiseurannan kolmen vuoden kuluttua projektin päättymisestä, jolloin projektin kaupallisia tuloksia ei ole läheskään aina todettavissa, eikä projektille asetettujen tulosten saavuttamista siten useinkaan pystytä selvittämään. Näin ollen jälkiseurannan tarkoitusta ei saavuteta. Tarkastuksessa esitettiin, että Tekesin tulisi harkita jälkiseurannan pidentämistä esimerkiksi viiteen vuoteen. Erityisesti Tekesin ilmasto- ja energiaohjelmissa tulisi nykyistä tarkemmin selvittää esimerkiksi kasvihuonepäästövaikutukset, energiansäästö ja uusiutuvien energialähteiden käyttö. Tekes teettää arvioinnit tukemistaan ohjelmista niiden päättyessä. Tarkastuksen mukaan konsulttien tekemissä ohjelmien arvioinneissa ei ollut selvitetty Tekesin ilmasto- ja energiaohjelmien tuloksellisuutta suhteessa kansallisiin ja kansainvälisiin ilmastotavoitteisiin. Arviointien puutteena oli lisäksi se, että ohjelmien kaupallinen onnistuminen on selvitetty varsin ylimalkaisesti, jos ollenkaan.

Tekes lausuu selvityksessään, että Tekes on kehittämässä seurantajärjestelmää tukemiensa cleantech-yritysten liikevaihdon, viennin sekä työpaikkojen luonnin seurantaan. Perusta menetelmälle luotiin kesän 2015 aikana. Aloitettun seurannan mukaan Tekesin tukemien cleantech-alan pk-yritysten liikevaihto vuonna 2014 oli 4,8 miljardia euroa ja työllisyysvaikutus runsaat 30 000 henkilöä sekä vienti 1,6 miljardia euroa. Neljän tarkasteluvuoden (2010–2014) liikevaihdon kasvu on ollut yhteensä 47 %, työllisyyden 22 % ja viennin 54 %. Myös jatkossa Tekesin tukien vaikuttavuutta arvioidaan elinkeinokohtaisesti. Tekesin vaikuttavuusmallin tarkoituksena on eritoten julkisesti tuetun tki-toiminnan monitahoisten kausaalisuhteiden selvittäminen.

Tekes on kokeillut vuosina 2009–2010 hankkeidensa jälkiarvioinnin tekemistä viiden vuoden kuluttua projektin päättymisen jälkeen, mutta vastausprosentti oli noin 50 %. Tekes aikoo uudistaa kuitenkin jälkiraportointiaan siirtymällä kokonaan sähköiseen raportointiin. Jälkiraporttia on kehitetty siten, että ympäristövaikutusten arviointia on lisätty koskien esimerkiksi energiatehokkuutta, kierrätystä, uusiutuvien energialähteiden käyttöä ja ilman puhtautta. Raportoinnissa kehitetään tunnuslukujen elinkaarimallia, jossa projektissa kehitettyjen tuotteiden ja palvelujen liikevaihtoa, vientiä ja työpaikkavaikutuksia arvioitaisiin 10 vuotta projektin päättymisen jälkeen. Kullekin Tekesin strategian elinkeinolle (digitaalisuus, botalous, cleantech, terveysala) tulee oma raportointimoduulimalli. Lisäksi Tekes on uudistamassa vaikuttavuusarviointiansa vastaamaan paremmin vaikuttavuustiedon hyödyntämistä Tekesin strategisessa päätöksenteossa.

Jälkiseurannan perusteella voidaan arvioida, että Tekes on ryhtynyt tukiensa seurantajärjestelmien ja vaikuttavuusarviointien kehittämistöimiin tarkastuksen suositusten suuntaisesti.

Hankkeiden paikallisvalvonta

Tarkastuksessa suositeltiin, että Tekesin tulisi lisätä projektien paikallisvalvontaa mahdollisuuksiensa mukaan.

Selvityksessään Tekes kertoo, että Tekes luokittelee tukemansa projektit kahteen seurantaluoikkaan (tarkka- ja normaaliseurantaluoikka) tunnistettujen riskien perusteella. Tarkassa seurantaluoikassa tehdään aina aloituspalaveri asiakkaan luona ja projektin riskien kehittymistä seurataan projektin aikana

tehostetusti. Normaalin seurantaluokan projekteissa seuranta tapahtuu ensisijaisesti kirjallisen aineiston perusteella. Paikallisvalvontaa tehdään, jos kirjallisen raportin perusteella nähdään, että hanke ei etene suunnitellusti tai että Tekes ei saa muista lähteistä, (esimerkiksi Suomen Asiakastieto tai Verohallinto), viitteitä asiakkaan tilassa tapahtuneista muutoksista.

Jälkiseurannan perusteella voidaan todeta, että Tekes on kehittänyt paikallisvalvontaansa tarkoituksenmukaisella tavalla perustaen sen riskiarviointiin.

Tekes tukiohjeiden tarkentaminen maininnalla, että myös Valtiontalouden tarkastusvirastolla on tarkastusoikeus tuen saajaan nähden

Jälkiseurannassa havaittiin, että Tekesin voimassa oleviin tukiohjeisiin on lisätty Valtiontalouden tarkastusvirasto niiden organisaatioiden joukkoon, joilla on oikeus tehdä rahoituksen maksamisessa ja käytön valvonnassa tarpeellisia rahoituksen saajan talouteen ja toimintaan kohdistuvia tarkastuksia.

3 Yhteenveto ja jatkotoimet

Jälkiseurannan perusteella voidaan todeta, että kattavaa kustannus-vaikutusarviointia ei ole tehty tarkastettuja viittä ohjelmaa koskien. Jälkiseurannassa havaittiin myös, että Tekes ei ole selvittänyt kattavasti omassa jälkiseurannassaan tarkastuksen kohteena olleiden viiden ohjelman ja niihin sisältyneiden hankkeiden kaupallisia tuloksia. Jälkiseurannassa kuitenkin todettiin, että ministeriön tulosohjaus on kehittynyt myönteiseen suuntaan Tekesin osalta. Lisäksi Tekes on kehittänyt tukihankkeiden seuranta ja valvontaa pääosin tarkastuksessa esitettyjen suositusten suuntaisesti.

Tämän tarkastuksen jälkiseurantaa ei jatketa. Jälkiseurannan havaintojen perusteella on kuitenkin tarpeen seurata edelleen Tekesin tukihankkeiden vaikutusten arviointi- ja valvontamenettelyjä sekä tuki- en tuloksellisuutta. Seuranta toteutetaan osana normaalia hallinnonalojen seuranta ja riskianalyysinä.

Tuloksellisuustarkastusjohtaja Jarmo Soukainen

Johtava tuloksellisuustarkastaja Matti Ojala

JAKELU Työ- ja elinkeinoministeriö
Innovaatorahoituskeskus Tekes